

Repolainen 104

Jäsentiedote 4/2023

www.repola-seura.net

Repolainen

Repola-seura ry:n jäsenlehti
Numero 104, 4/2023, joulukuu

Numeron 105 aineisto lähetettävä päätoimittajalle 15.1.2024 mennessä

Päätoimittaja

Lea Tserni-Puittinen
leatserni@gmail.com
puh. 050 520 4121
Kylänlahdentie 24, 81810 Jamali

Toimituskunta

Repola-seuran hallitus

Repola-seura ry

Hallituksen ja toimihenkilöiden yhteystiedot ovat takakannen etusivulla.
Seuran nettisivut ovat osoitteessa www.repola-seura.net, josta löytyy myös vanhoja Repolaisen numeroita.

Jäsenhakemukset ja osoitteenmuutokset

Jäsensihteeri Päivi Kiiskinen, Kiehiskuja 3, 80140 Joensuu,
gsm 050 511 6580, paivi.kiiskinen1@gmail.com

Vuosijäsenmaksu 30 e, kannatusjäsenmaksu 100 e
Vuosijäsenmaksu maksetaan toukokuun aikana Repolaisen takakannen osoitetarrassa oleva viitenumero mainiten.
Seuran pankkitili: Op Polvijärvi, FI05 5354 0420 0466 26

Painopaikka: Kirjapaino PR-Offset, Joensuu

Kansikuva: Jätkänpatsas Lieksassa (kuvanveistäjä Eino Räsänen). Uitto antoi aikoinaan töitä sadoille uittomiehille rajan molemmin puolin. Lieksajärvestä Pieliseen laskeva Lieksanjoki oli tärkeä uittoväylä yli sadan vuoden ajan. Lieksanjoen rajauitto Suomen ja Venäjän Karjalan välillä loppui 1986. Sen sivuhaaran Tuulijoen kautta uitettiin rajanta-kaista puutavaraa 110 vuoden ajan vuoteen 1970 saakka (kuva Tuula Voutilainen)

Tervehdys Lieksan liepeiltä

Tämän vuoden viimeisen Repolaisen kannessa on talvinen kuva Lieksasta. Pronssinen vonkamies Lieksan keskustassa tekee kunni-aa uittomiehille molemmin puolin rajaa. Toinenkin Lieksassa olevan muistomerkin kuva olisi sopinut kansikuvaksi tämän muutosten vuoden 2023 päätteeksi, kuva 6.12.1993 Lieksanjoen varressa paljastetusta kuvanveistäjä Kauko Kortelaisen veistoksesta *Idän ja lännen kulttuuriperintö ja kohtaaminen*. Kortelainen sanoo veistoksen kuvaavan idän ja lännen riitoja mutta myös ystävyyttä ja sopua.

Lieksahan on vuosisatoja ollut kahden erilaisen kulttuurin raja- aluetta, kahden riikin riitamaalla. Pysyvän asutuksen vakiintuessa 1500-luvun alussa alueen väestö kastettiin ortodoksiseen uskoon. Ruotsin ja Venäjän valtataistelu ulottui Pielisen Karjalaan 1500-luvun lopulla. Stolbovan rauhassa 1617 Lieksa siirtyi itäisestä läntiseen kulttuuripiiriin. Väestörakenteessa muutos näkyi väen vaihtumisena käännytystyön tuloksena ortodokseista luterilaisiksi. Osa seudun alkuväestöstä joutui lähtemään ja etsimään asuinsijan vieraalta maalta, mutta tutusta henkisestä ilmapiiristä. Saman osan kokivat toisinpäin repolalaiset ja suojärveläiset viime vuosisadalla.

Kauppayhteydet Venäjälle olivat tiivistyneet 1600- ja etenkin 1700-luvulla. Rajan avautuminen 1800-luvulla näkyi itäkarjalaisten laukkukauppiaiden ilmestymisenä kyläkuvaan. Silloin koko Repolan alueen kauppa kulki Lieksan kautta. Raja on ollut raollaan pitkinä rauhan aikoina, ainoana poikkeuksena eristyksen vuodet 1920-90.

Idän ja lännen kulttuuriperintö ja kohtaaminen, Kauko Kortelaisen veistos (kuvaaja Matti Kärkkäinen FINNA Pielisen Museo CC BY 4.0)

Idän ja lännen muistohankkeesta teki aloitteen Lieksan ortodoksinen seurakunta vuonna 1987. Muistomerkki tekee kunniaa myös karjalaiselle talonpoikaispäällikölle, Luka Räsäiselle, joka piti Ruotsin vallan aikana paikallisen ortodoksisen väestön puolia. Hän puolusti aluettaan 25-vuotisessa sodassa 1570-1595, estäen ruotsalaisen eli pääosin savolaisen vihollisen pääsyn tälle seudulle ja hakien apua Moskovan tsaarilta. Historia kertoo toisaalta myös hänen tuhotöistään Suojärvellä ja Ilomantsissa, Ruotsin miehittämällä alueella.

30 vuotta sitten valmistunut muistomerkki symboloi pitkän ajanjakson vuorovaikutusta historian kahinoista lähialueyhteistyöhön. Noihin aikoihin, Neuvostoliiton murroksen jälkeen, lähdettiin kesämatkoille Karjalaan. Lieksa aloitti

yhteistyösuhteet Karjalan Tasaval-
lan ja erityisesti ystävyyskaupunki
Segezhan kanssa. Tehtiin myös esi-
tys rajanylityspaikasta Lieksan Ina-
riin, joka saatiin auki.

Graniittinen muistomerkki py-
syy pystyssä, mutta lähialueyhteis-
työ on nyt loppunut. Inarin tilapäi-
nen rajanylityspaikka on suljettu.
Matkat Repolaan jäivät haaveeksi.

Tässä lehdessä on artikkeli Itä-
Suomen yliopiston uudesta hank-
keesta, jossa haetaan muistitietoa
Karjala-yhteistyöstä. Aineisto ar-
kistoidaan ja hyödynnetään tule-
vaisuuden tutkimushankkeissa.

Sinä, joka olet työsi puolesta, jär-
jestötoimijana tai yksityishenkilönä
ollut mukana Karjalaan suuntautu-
neessa yhteistyössä ja toiminnassa
– nyt on aika muistella!

Lea Tserni-Puittinen

Karjalan Sivistysseuran puheenjohtaja vaihtui

Tiedoksi Repolaisen lukijoille ja Karjalan Sivistysseuran toimin-
nasta kiinnostuneille, että Seija Jalagin aloitti keväällä KSS:n uu-
tena puheenjohtajana. Jalagin sukujuuret ovat Vienan Karjalan
Tunkualla. Hän on historiantutkija ja dosentti Oulun yliopistossa
ja erikoistunut pakolaisuuden historian tutkimukseen. Toivotam-
me menestystä!

Tutkimushanke kerää muistoja Karjala-yhteistyöstä

*Itä-Suomen yliopistossa Karjalan tutkimuslaitoksella käynnistyi ke-
väällä 2022 monitieteinen tutkimushanke **Toimijoiden Karjalat –
30 vuotta rajat ylittävää yhteistyötä Pohjois-Karjalassa**. Hankkeen
alkamisajankohta oli sattumaa. Karjalaisen Kulttuurin Edistämissää-
tiö oli myöntänyt hankkeelle rahoituksen jo helmikuussa ennen Venä-
jän hyökkäystä Ukrainaan. Kaikki Pohjois-Karjalan ja Karjalan tasa-
vallan välinen yhteistyö katkesi sodan sytyttyä kuin seinään, mutta se
ei vähentänyt hankkeemme ajankohtaisuutta. Tässä geopoliittisessa
tilanteessa on entistä tärkeämpää ymmärtää Suomen ja Venäjän välis-
ten suhteiden lähihistoriaa myös maakuntien ja ruohonjuuritason nä-
kökulmasta sekä tarjota perspektiiviä historiapolitiittiseen keskusteluun.*

Moniulotteinen lähialueyhteistyö

Suomessa ja sen itäisissä maakun-
nissa elettiin 1980- ja 1990-luvun
taitteessa hyvin toisenlaisissa tun-
nelmissa kuin tänä päivänä. Aiem-
min tuntematon, pelottavalta tun-
nut raja oli avautumassa ja muut-
tumassa mahdollisuuksien rajaksi.
Rautaesirippu oli murtumassa ja
globalisaatio, Euroopan integraatio
ja markkinaliberalismi muuttivat
vauhdilla maakunnallista toimin-
taympäristöä.

Suomalaisen ja neuvostoliitto-
laisten välillä oli ollut yhteistyötä jo
kylmän sodan aikana etenkin raja-
kaupan ja ystävyysseurojen kautta.
Gorbatšovien kaudelta 1980-luvun
puolivälistä eteenpäin rajat ylittä-
vän yhteistyöhön tulevaisuushori-

sontti sai uuden suunnan ja mer-
kityksen. Itärajan maakunnissa
yhteistyö alettiin nähdä tärkeänä
osana alueellista kehittämistä, mut-
ta sillä oli iso vaikutus myös yksit-
täisten ihmisten maailmankuvan
laajenemiseen.

Lähialueyhteistyö alkoi pieni-
muotoisista paikallisista ja usein
yksityisten henkilöiden aktiivisuu-
teen perustuneista yhteydenotoista
ja tunnusteluista ja laajeni kuntien,
järjestöjen, yliopiston, lääninhalli-
tuksen, maakuntaliiton ja muiden
alueellisten yhteisöjen ja organi-
saatioiden sekä liike-elämän taho-
jen vuosikymmeniä jatkuneeksi
pitkäjänteiseksi rajan ylittäväksi
vuorovaikutukseksi. Virallisen ke-
hyksen se sai vuonna 1992 Suomen
ja Venäjän välillä solmitusta kah-

denvälisestä lähialueyhteistyöpäimuksesta sekä muutamaa vuotta myöhemmin käynnistyneistä EU-rahoitteisista monenvälisistä Interreg- ja Tacis-hankkeista. Lähialueyhteistyötä tehtiin paljon myös julkisrahoitteisten hankkeiden ulkopuolella.

Karjala-yhteistyön teemoja

Julkaisemme hankkeen tuloksena laajalle yleisölle suunnatun tietokirjan, jossa kuvataan yhteistyön kaarta 1980-luvulta 2010-luvulle ja pohditaan sen merkitystä Pohjois-Karjalan maakunnan kehitykselle

ja kansainvälistymiselle. Kirjassa pääsevät ääneen lukuisat toimijat eri sektoreilta arjen kokemuksiin ja tuntemuksiin.

Kokoamme kirjaa varten laajan muistitietoaineiston, joka arkistoidaan ja jota voi hyödyntää myös tulevaisuuden tutkimushankkeissa. Tähän mennessä olemme haastatelleet noin 30 henkilöä, jotka ovat työnsä puolesta, järjestötoimijoina tai yksityishenkilöinä olleet aktiivisesti mukana Karjalan tasavaltaan suuntautuneessa yhteistyössä ja toiminnassa. Jokaisen kertomus on aineutlaatuinen, mutta haastateltaville on ollut yhteistä Karjala-yhteistyön merkittävä rooli omassa elämässä.

Tuliaisia Valjalle – Pertti Rannikko ja Valentina Gartseva Repolassa (kuva Raimo Määttä)

Jokainen on ollut mukana aidosta kiinnostuksesta oppia tuntemaan naapurimaata ja sen ihmisiä sekä edistää hyvinvointia ylirajaisen Karjalan alueella.

Haastattelut ja muu aineistonkeruu on kesken, eikä varsinaisia tutkimustuloksia vielä ole, mutta yksilöllisistä kertomuksista ja kokemuksista olemme tunnistanee monia yhteisiä teemoja ja kantavia ajatuksia. Yhteistyön arjen tasolla näitä ovat esimerkiksi henkilökoh- taisten suhteiden ja luottamuksen merkitys oli kyse sitten Karjalan tasavallan varapääministeristä tai paikallisesta taksikuskista. Myös avainhenkilöiden, suomalaisten tai venäläisten, tärkeys kontaktien luomisessa ja suhteiden rakentamisessa nousee esiin haastatteluissa, kuten myös kielitaidon ja luotettavien tulkkien.

Monissa muistoissa vuosikausien Karjala-yhteistyö kuvastuu opimisprosessina, jossa kantapään kautta opittiin naapurin toimintakulttuurista ja kanssakäymisen edellytyksistä, mutta myös omasta itsestä. Opittiin, miten asioita sai eteenpäin ja samalla tunnustettiin tiettyjen asioiden mahdottomuus. Monet haastatteluista tunnistivat Venäjän ilmapiiriin muutoksen 1990-luvulta 2010-luvulle tultaessa. Toisaalta Karjalan tasavallan hallinnon kanssa toimineen maakuntaliiton virkamiehen näkökulma Venäjään ja yhteistyöhön saattoi

poiketa hyvinkin paljon vaikkapa kenttätöitä tehneen maatalousneuvojan kokemuksista.

Kansalaistoimijoiden haastatteluja kaivataan

Hankkeen haastattelut jatkuvat vuonna 2024, ja kaipaamme etenkin kansalaisyhteiskunnan näkökulmaa. Hyvä Repolainen-lehden lukija, oletko ollut mukana Repolaseuran toiminnassa, osallistunut tai järjestänyt Venäjän Karjalaan ja Repolaan suuntautuneita matkoja tai ollut muuten mukana Karjala-yhteistyössä? Olemme kiinnostuneita kaikista ja kaikkien muistoista, niin pienistä sattumuksista kuin laajemmista pohdinnoista. Yhteistyön ja sen arjen ja juhlan tallentaminen on tärkeää Pohjois-Karjalalle.

Voit olla yhteydessä hankkeen tutkijoihin Alina Kuusistoon (alina.kuusisto@uef.fi), Ismo Björniin (ismo.bjorn@uef.fi), Pirjo Pölläseen (pirjo.pollanen@uef.fi) tai Jukka Kokkoseen (jukka.kokkonen@uef.fi).

Vielä kerran Paavo Talvela – sotiemme kenraali Antti Tuurin kirjoituskoneen takaa

Jo pari Repolaisen artikkeliani on käsitellyt sotiemme sankaria eri näkökulmista. Kenraali Talvelan merkitys Aunuksen Karjalan historiassa on niin merkittävä, että asia ansaitsee vielä lisää analysointia. Kirjailija Antti Tuuri näki tarpeelliseksi tehdä Paavo Talvelasta vielä uuden elämäkerran. Tämän kirjoituksen avulla yritän itse ymmärtää, miksi uusi teos tarvittiin.

Marsalkka Mannerheim on tämän kunnianhimoisen ja aktiivisen Suomen armeijan upseerin urakehtyksen takana: Marski ylensi hänet luutnantiksi v. 1918 ja nopealla tahdilla everstiksi v. 1928 ennen tämän siirtymistä siviilityönantajien palvelukseen. Vuodesta 1929 hän palveli siviilinä 10 vuotta ennen sotia ensin Suomi-Filmi Oy:n apulaisjohtajana, sitten Oy Alkoholiliike Ab:n apulaisjohtajana ja lopulta Suomen Selluloosayhdistyksen apulaisjohtajana vuoteen 1939 saakka. Näissä siviilitöissä hänen työnsä liittyivät myyntiin ja jakelukanavien rakentamiseen, eivätkä tehtävät siis välttämättä vaatineet syvällistä toimiala- ja tuotanto-osaamista.

Paavo Talvela oli kuitenkin pohjimmiltaan taisteleva sotilas, joka pitkästyi armeijassa rauhan aikana, mitä siirtyminen siviilitöihin vapaussodan sekä Aunuksen retkien, sekä sotilaana kouluttautumisen jälkeen osoittaa. Siirtymiseen siviilitöihin vaikutti myös hänen

vastenmielinen suhtautumisensa armeijan sisäiseen politikointiin ja esimiesten oman edun tavoitteluun. Mannerheim oli Talvelan nuoruudesta saakka hänen esikuvansa johtajana ja mittatikkunsa muihin esimihiin.

Aunuksen retkien epäonnistumisen syistä on kirjoitettu paljon. Virallisten raporttien ulkopuolella Talvela kirjoitti ystävälleen, että vallanvaihto metsäsissien johtajana ”Ilmariselta” (Jalmari Takkinen) hänelle epäonnistui. Kun metsäsissit olivat tinkimättä täyttäneet Ilmarisen käskyt, he eivät totelleet samalla lailla Talvelaa. Ilmarinen oli hänen mielestään vähän omituinen kansanmies ja joukot olivat huonosti koulutettuja. Karjalaiset eivät hänen mielestään olleet valmiita tekemään uhrauksia itsenäisyytensä eteen. Motivaatio ei ollut riittävän suuri.

Kun talvisota syttyi, Talvela palaa takaisin riviin everstinä. Talvisodan ensimmäinen suuri voitto Tolva-

Paavo Talvela ja Aunuksen lippu vuodelta 1919 (kuva N.A. Osara 1941 FINNA Lusto - Suomen Metsämuseo CC BY 4.0)

järvellä oli Talvelalle raskas sekä henkisesti että fyysisesti. Joukkojen menetykset olivat suuret. Ylennys kenraalimajuriksi tuli joulun alla. Tammikuu oli rasittavaa aikaa.

Välirauhan aikana (13.3.1940 – 25.6.1941) Talvela hoiti vielä Suomen Selluloosayhdistyksen asioita, kunnes paneutui kaikella tarmollaan hoitamaan perustetun Poh-

jolan Liikenne Oy:n asioita ja Liihamamarin merikuljetuksia Petsamoon. Tuona aika puolustuslaitokselta saatiin kuljetuksia hoitamaan 150 kuorma-autoa ja Ruotsista 100 kpl.

Merkittävässä osassa Talvelan sotilasuraa ovat hänen matkansa Saksaan Suomen valtion ja Mannerheimin edustajana ja luottomie-

henä. Ensimmäinen näistä tapah-
tui välirauhan aikana, kun Venäjä
oli miehittämässä Baltian maita ja
Suomi halusi ostaa Saksasta aseita.
Saksa oli myös pyytänyt Suomelta
joukkojen kuljetuslupaa Pohjois-
Suomen kautta. Näistä neuvoteltiin.
Everstiluutnantti Stewen sai valtuu-
det allekirjoittaa kauttakulkuluvan
ja vastuun sen hoitamisesta. Näin
Suomi ajautui Saksan liittolaiseksi.
Toinen matka tuli ajankohtaisek-
si, kun Suomessa haluttiin myös
valtioliittoa Ruotsin kanssa, mitä
Molotov vastusti. Tähän haluttiin
Saksan suostumusta. Hitlerillä ei
ollut tähän mielenkiintoa, koska
hänen fokuksensa länsirintamalla
oli Suomi. Kolmas matka tehtiin
vielä 1940 puolella, jolloin Talvela
tapasi Göringin. Saksan myötätun-
to Suomea kohtaan lisääntyi siksi,
että Suomi pystyi välttämään Neu-
vostoliiton miehityksen sinnikkyyy-
dellään. Tammikuussa 1942 Talve-
la oli taas päämajassa ja neuvotteli
Mannerheimin yhdysupseerin teh-
tävästä Saksassa. Mannerheim oli
tyytymätön Öhqvistin toimintaan
Saksassa, koska tilannekuva Saksan
sodasta oli jäänyt liian epämääräi-
seksi ja Mannerheim kaipasi lisää
tarkempaa tietoa Hitlerin aikeista
ja Saksan tilanteesta. Talvela lensi
Königsbergiin, jossa hänelle an-
nettiin optimistinen kuva Saksan
tilanteesta sodassa. Talvela vietti
myös viikon Leningradin alueel-
la ja koki saavansa niukasti tieto-

ja. Hän tapasi myös Hitlerin, jota
hän ihaili. Talvelan mukaan Hitler
oli ”ystävällinen ja koruton ihmi-
nen, jolla oli terveet kasvot ja sy-
vän siniset silmät, joiden värisävy
vaihteli hänen puhuessaan”. Huh-
tikuussa 1942 Hitler tapasi uudes-
taan Göringin, sitten Himmlerin ja
vielä Jodlin ja sai käydä tapaamassa
suomalaista ss-pataljoonaa Etelä-
Saksassa.

Hän matkusti myös Ukrainan
rintamalle ja kävi Mariupolin valta-
vassa sotatarviketehtaassa, Krimillä
ja Sevastopolin rintamalla. Täältä
hän matkusti Saksaan ja lensi sa-
massa koneessa Hitlerin ja Keitelin
kanssa Mannerheimin syntymä-
päiville Immolan kentälle, Imatral-
le. Tämän jälkeen koitti taas aika
matkustaa Saksaan valmistelemaan
Mannerheimin Saksan vastavierai-
lua, joka tapahtui 27.6.1942.

Saksan sotamenestys alkoi hii-
pua. Vuoden vaihteessa 1943 Suo-
messä ymmärrettiin, että Saksa
tulee häviämään sodan ja jäisi pa-
himmassa tapauksessa yksin Neu-
vostoliiton armoille. Saksa antautui
Stalingradissa 2.2.1943, mutta Tal-
vela uskoi silti vielä Saksan menes-
tykseen Itä-rintamalla. Talvela vies-
titti Mannerheimille haluavansa
takaisin rintamalla. Hän matkusti
13.4. Bertelsgardeniin tapaamaan
ystäväänsä Jodlia. Samalla matkal-
la hän tapasi myös Keitelin. Talvela
valitti saksalaisten huonoa menes-
tystä Karjalan rintamalla. Jodl ei

tietenkään halunnut Suomen eril-
lisrauhaa ja kertoi, että näin käy-
dessä Saksa vetää joukkonsa pois
Suomen rintamalta. Talvela sai vää-
rää tietoa Saksan tilanteesta.

Jodl kävi päämajassa tapaamassa
myös Mannerheimia, mukanaan
Hitlerin kirje Rytille, yrittäen va-
kuuttaa Suomen sodanjohdolle, et-
tei Suomi tekisi erillisrauhaa.

Helmikuussa 1944 Mannerheim
lopulta määräsi Talvelan takaisin
rintamavastuuseen ja Talvela kävi
Saksassa ilmoittamassa uudesta ko-
mennuksestaan. Hitler valitti, että
hänen liittolaisensa jättävät hänet,
tarkoittaen lähinnä Romaniaa, joka
kävi salaisia neuvotteluja liittoutu-
neiden kanssa sodasta eroamiseksi.
Hitler lausui: ”Ennemmin muuttuu
susi kasvissyöjäksi kuin bolševikki
lakkaa olemasta konna”.

Sodan loppuratkaisut alkuvuon-
na 1944 olivat Suomen kannalta
peräytymis- ja viivytystaisteluita
Talvelan toimiessa Aunuksen ryh-
män komentajana. Mannerheim lä-
hetti kuitenkin Talvelan vielä Sak-
saan elokuun alussa, koska ei taas-
kaan ollut tyytyväinen Öhqvistiin
Saksan yhdysupseerina. Toinen syy
Mannerheimilla ottaa Talvela pois
rintamavastuusta olivat tulehtuneet
välit rintamasodan johtamisessa.

Aselepo saatiin lopulta aikaiseksi
4.9. Siinä aselevon ehtona oli, että
Suomen on katkaistava kaikkia vä-
lit Saksaan. Aselevon solmimisen
jälkeen Saksassa vietetty aika muut-

tui rasitteeksi Talvelalle niin, että
hän ei voinut palata Selluloosayh-
distyksen johtoon Suomessa. Li-
säksi sotasyllisyytutkinnot olivat
kuumimmillaan. Talvela lähti Bra-
siliaan ja Argentiinaan, missä hän
edusti suomalaisia tuotteita saaden
hyvin kauppaa aikaiseksi.

Tilanteen rauhoituttua hän pa-
lasi Suomeen 1949 Väriteollisuus
Oy:n toimitusjohtajaksi, mutta siir-
tyi pian Converta Oy:n toimitus-
johtajaksi. Kekkonen ylentää hänet
vielä jalkaväenkenraaliksi ja hän
kuolee 1973.

Paavo Talvelalla on sotilaista
ehkä Mannerheimin ohella mer-
kittävin rooli Suomen sodanajan
historiassa. Hän oli menestynyt
rintamaupseeri, mutta myös aktii-
visesti toimiva diplomaatti ja Man-
nerheimin ja Rytin yhdysupseeri
Saksassa. Tällä tehtävällä oli suuri
merkitys paitsi sodan johtamisen,
mutta myös maan tulevaisuuteen
liittyvien päätösten kannalta. Antti
Tuurin kirjoittama elämäkerta *Paavo Talvelan elämä (Siltala, 2021)*
valotti objektiivisemmin ja kom-
paktimmin Talvelaa sotilaana ja
ihmisenä kuin vuonna 1976 hänen
muistiinpanojensa perusteella teh-
ty kaksiosainen muistelmateos.

Jorma Turunen

Pohdintoja ja muistoja Venäjä-tutkimuksesta

Joensuulainen öisinajattelija Pentti Stranius, pohtii kirjoituksessaan Venäjä-tutkimuksen nousua ja tuhoa. Hän on ollut mukana monessa hankkeessa ja roolissa ja työskennellyt mm. Karjalan tutkimuslaitoksella Joensuussa. Kokemuksia venäläisestä kulttuurista hänellä on monen vuosikymmenen ajalta.

Venäjä-tutkimus, kieli ja kulttuuri eivät ole tällä hetkellä kovassa huudossa. Venäjä-tutkijoita, kielen lukijoita tai eri alojen yliopisto-opiskelijoita on nyt entistä vähemmän (ainakin suomalaisnuorten keskuu-

dessä). Tämä siitä huolimatta, että Suomessa venäjän- ja ukrainankielisen väestön määrä on kasvanut vuosi vuodelta ja kasvaa edelleen tätä kirjoittaessani, Ukrainan sodan jatkuessa. Tämä uusi iso kielivähemmistö kaipaasi rinnalleen paljon enemmän myös suomalaisen yhteiskunnan, viranomaisen ja nuorten kieliosaamista, tukea ja tutkimustakin!

Suomi-Venäjä-Seuran valtionavustus lopetetaan ja edessä on siirtyminen vapaaehtoistoimintaan. Eikä Suomen akatemiakaan taida rahoittaa uusia aloitteita ja Venäjä-tutkimushankkeita. Näin tuhotaan samalla ruohonjuuritason, kansalaisjärjestöjen ja ihmisten välinen kanssakäyminen.

Venäjä-tutkimuksen kukoistuskausi

Venäjä-tutkimuksen viimeisin kukoistuskausi Suomessa (osin muuallakin länsimaissa) liittyy Neuvostoliiton hajoamisen (1991) jälkeisiin pariin vuosikymmeneen. Arkistot avautuivat itänaapurissa,

koitti reilut toista vuosikymmentä jatkunut sananvapauden ja myös tutkijayhteistyön ja -vaihdon aika. Venäjällä historia, sosiologia, talous, kieli, ympäristö, maantiede, maaseutu ja jopa nais- ja nuorisotutkimus sai lukuisia innostuneita tutkijoita paitsi omasta takaa, myös länsimaissa. Lännessä moni hanke nivoutui kansalaisyhteiskunta -käsitteen ("civil society") ympärille, sillä oletettiin Venäjän kääntyvän *glasnost* ja *perestroika* -politiikan ja **Mihail Gorbatshev**in kauden (1985-1991) jälkeen laajemminkin demokratian, kapitalismin ja liberalismien tielle. Tosin, monet kriittiset venäläistutkijat varoittelivat odottamasta liikoa tulevalta.

Suomessa tutkimus kukoisti monesta syystä. Meiltä löytyi erityisosaamista ja kielitaitoa. Juuri Suomessa, Helsingin Aleksanteri-instituutissa, Joensuun yliopistossa, Tampereella ja esimerkiksi Idäntutkimus-lehdessä tartuttiin innolla uusiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin arkistojen avautuessa ja Venäjän kansalaisten uskaltautuessa puhumaan avoimesti. Myös venäläisten tutkijoiden mukaantulo yhteisiin projekteihin tuli mahdolliseksi.

Venäjä- ja Karjala-tutkimus Joensuussa

Joensuun yliopiston kampuksella kehittyi 1970–80-luvuilta lähtien

vahva Karjala-tutkimus, edesmenneiden historioitsijoiden, Joensuun yliopiston "perustajan" **Heikki Kirkisen**, **Veijo Saloheimon** ja kirjallisuusmies **Hannes Sihvon** aloitteesta. He ja varsinkin heitä nuoremmat Karjala-tutkijat suunnasivat katseensa juuri Neuvostoliiton hajoamisen ja uuden Venäjän avautumisen myötä myös Venäjän Karjalaan sekä rajatutkimukseen laajemminkin. Samoin Luoteis-Venäjälle sekä Pietariin.

Asialla olivat pääasiassa Joensuun yliopiston historian laitoksen ja Karjalan tutkimuslaitoksen nuoret tutkijat, kuten **Antti Laine**, **Tapio Hämynen**, **Jukka Korpela**, **Kimmo Katajala**, **Pekka Hakamies**, taloustutkija **Heikki Eskelinen**, sosiologi **Ilkka Liikanen**, naistutkimuksen professori **Kaija Heikkinen**, maaseutu- ja ympäristötutkijat **Jukka Oksa**, **Pertti Rannikko** ja **Eira Varis**. Venäjäprojekteihin tulivat mukaan jo 1990-luvun lopulla myös nuorisotutkijat **Vesa Puuronen**, liikuntasosiologi **Hannu Ikonen** sekä pätevää Venäjä-tutkimusta monissa rooleissa ja hankkeissa tekivät uudet nimet: **Pekka Suutari**, **Olga Davydova**, **Alexander Izotov**, **Juri Shikalov**, **Minna Piipponen**, **Joni Virkkunen**. Erikoistutkija **Ismo Björn**in on tutkinut rajaseudun historiaa ja tehnyt useita pitäjähistorioita.

Kaikki ovat myös viettäneet pal-

Kirjailijat Pentti Stranius (vas.) ja Arvi Perttu Lieksan kirjastoautossa (kuva Lea Tserni-Puittinen)

jon aikaa eri puolilla itänaapuria tutkimustyössään. He ovat verkostoituneet niin itään kuin länteen, osin Suomen maantieteellisen asemankin ansiosta. Tutustumalla tutkimusaineistoihin, lähdeluetteloihin, väitöskirjoihin, monografioihin jne, minkä yllä mainittu tutkijaporukka on julkaissut, saa kuvan siitä tuotteliaisuudesta, mikä Joensuun yliopistolla ja Karjalan tutkimuslaitoksella vallitsi 1990-2000-lukujen vaihteessa ja sen jälkeenkin!

Karjalan tutkimuslaitos perustettiin vuonna 1971. Tutkimuksen painoalat ovat aluekehitys ja maa-seutu, etnisyys ja kulttuuri sekä rajat ja Venäjä. Tutkimuslaitoksessa toimivat nykyisin Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia sekä Venäjä- ja rajatutkimuskeskus VERA. Itse olen ollut työsuhteessa Karjalan tutkimuslaitokseen (KTL) vuodet 1995-2007 ensin maisterina, sitten lisensiaattina, hieman marginaalissa ja avustavan henkilökunnan roolissa. Historiallinen sosiologia

Karjala-tutkijoiden julkaisuja (kuva Lea Tserni-Puittinen)

ja haastattelututkimus ovat olleet lempityötäni. Sitä ennen opiskelin Leningradin/Pietarin yliopistossa kansainvälisiä suhteita ja maittemme välistä uutta historiaa 1970-luvulla, kansainvälisesti tunnetun professori **Igor Shaskolskin** johdolla. Oppimestarini painotti aina Venäjän keskiaikaista historiaa, sen erityispiirteitä ja jatkuvuutta neuvostoaikanakin. Opiskeluajojen jälkeen tein töitä YLE:n kulttuuritoimituksessa suomentajana ja Venäjä-freelancerina monella suunnalla, työskentelin myös kymmenkunta vuotta Suomen elokuvaarkistossa (SEA). Elokuva-arkisto oli hyvä koulu ymmärtää Venäjän murrosta 1980-luvulla. Tapasin ja haastattelin monia toisinajattelijaintelligenttejä Suomessa, Pietarissa ja Moskovassa, kunnes päädyin lähimain sattumalta vuonna 1995 Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksella **Kaija Heikkisen** ja **Ilkka Liikasen** kutsumana.

Pielisjoen linnassa vierähti toistakymmentä vuotta. FL-lisensiaatintyöni (*"Intelligentsijan rooli Venäjän murroksessa"*, 2000.) jälkeenkin olin monissa Joensuun yliopiston hankkeissa ja Karjalan tutkimuslaitoksenkin projekteissa suomentajan, tulkin ja yhdyshenkilön roolissa, kielitaitoni vuoksi. Erityisen iloinen olen, kun sain olla mukana jo edesmenneen professorin, **Risto Alapuron** erilaisissa Venäjään liittyvissä Luoteis-Venäjän

kansalaisyhteiskuntaa ja kansalaisliikkeitä tutkivissa hankkeissa 1990-2000-luvuilla – tutkijana, tulkkina ja myös yhteyksiä Venäjälle luovana asiantuntijana. Loimme juuri silloin kestäviä yhteistyö- ja tutkimussuhteita niin Petroskoin yliopistoon ja riippumattomaan Pietarin tutkimuslaitokseen nimeltä "Center for Independent Social Research" (CISR). Muistan hyvin ensimmäiset haastattelu- ja työmatkat 1990-luvun toisella puoliskolla esimerkiksi Petroskoihin (ja Pitkärantaan). Syntyi hyvät suhteet sikäläisiin akatemian alaisen Karjalan tutkimuskeskuksen tutkijoihin. Varsinkaan Pietarissa ei entisiä neuvostoguruja ja ideologisia dinosauksia kunnioitettu, vaan CISR:ssa tehtiin urauurtavaa uudenlaista sosiologista tutkimustyötä.

Venäjä-tutkija ei voi olla ennustajaeukko

Viime aikoina mediassa on nuori tutkijapolvi kritisoinut ja kommentoinut Venäjä-tutkijoiden vääriä arvioita menneiltä vuosikymmeniltä. Se on helppoa ja jälkijättöistä. Tuskin nykyinen tutkijajoukkokaan osasi ennustaa opiskeluaikoinaan putinistisen diktatuurin synnyn tai Ukrainan sodan, vaikka kaameuksia olisivat laillani miettineetkin. Ehkä moni uskoi muuhun Venäjäkehitykseen – se olisi ollut sanottavissa, jos ajatus ilmassa oli, rehelli-

syyden nimissä! Minä voin sanoa, etten onnistunut ennakoimaan edes Neuvostoliiton hajoamista, vaikka jotkut opiskelija-aikojen ystävät asiasta reklamoivat ja kanssani väittelivät: olin toista mieltä ja uskoin erityisesti Mihail Gorbatschovin vuosina maan uudistumiseen.

Me muut Venäjä-tutkijat emme ole olleet Joensuussakaan “ennustajaeukkoja”, mutta kylläkin usein pystyimme uusin lähtein ja uusin tiedoin analysoimaan mennyttä, toki sosiologit joskus murroskausia ja nykyisyyttäkin. Siksipä muistutan siitä, että saatoimme todella erehtyä kuten muutkin kansainväliset Venäjä-tutkijat, mikä sitä kieltämään! koska sillä 1990-luvun alkupuolen entusiasmitasolla Venäjä-tutkimus oli Neuvostoliiton hajoamista seuranneina vuosina monessa maassa hyvin optimistisesti suuntautunutta. Niin jenkeissä kuin Englannin parhaissa yliopistoissa.

Totta, kun ennustettiin “historian loppua”, monet kansalaisyhteiskunta (=civil society)-teoreetikot ajattelivat, että Venäjällä koittaa aivan uusi aika. Tie demokratiaan näytti avautuneen. Eivät sentään kaikki olleet ihan samaa mieltä, eivät varsinkaan ne, jotka osasivat kieltä ja tunsivat Venäjän/ Neuvostoliiton menneisyyttä vähän paremmin. Pitää sanoa, että juuri monet venäläistutkijat painoivat jarrua – maansa historian tuntien.

Suomessa syntyi silti monta aitoa Venäjä-tutkimusprojektia arkistojen avautuessa ja kansainvälisten tutkijoiden kiinnostuessa Venäjästä. Myös venäläinen tiedeyhteisö tuli mukaan kv-projekteihin tutkimaan murrosajan Venäjää. Kieli ei ollut enää este.

Helsingissä toimiva Aleksanteri-instituutti oli **Markku Kivisen**, siten **Markku Kangaspuron** johdolla maailmallakin arvostettu Venäjän, itäisen Euroopan ja Euraasian tutkimuskeskus jo 1990-luvun lopulla. On vieläkin, kaiketi? Samoin mainetta sai myös **Idäntutkimus -lehti**, joka oli aivan uuden kriittisen Venäjä-tutkimuksen julkaisija ja on edelleen! Jos me, sen lehden toimituksessa ja ympärillä toimineet 2000-luvun ensi vuosina, emme olleet mitään selvännäkijöitä, turha meitä on syyttää siitäkään, että emme osanneet ennustaa ihan tarkalleen putinismia tai Ukrainan sotaa, vaikka Venäjää ja sen murroskehitystä innolla ja hyvin kriittisesti tutkimmekin. Kysyn vain, kuka tuon karmean tulevaisuuden olisi voinut ennakoida – taikka vaikka nykyisen Gazan sodan loppuvuodesta 2023?

Pentti Stranius, Öisinajatteliija, FL, Venäjä-tutkija, Suomen Kirjailijaliiton jäsen

LIEKSAJÄRVI

Seuramme jäsen Olli Lehtinen, Repolan runoilijan Nikolai Laineen sukulainen, lähetti lehtemme Laineen runon *Lieksajärvi* karjalan kielelle käännettynä. Käännöstyön on tehnyt Eeva Manni Itä-Suomen yliopiston käännösseminaarin II opiskelija.

Kielentarkistuksen on tehnyt Katerina Paalamo, karjalan opettaja, kielentarkistaja ja kääntäjä.

*Lieksajärvi, tuas miun iessä bauhuat.
Tuassen matkain siun luo.
Ilmain silma löyvä en rauhua,
armahazeni alalline!*

*Olet kallis kuin lapsena kätyt,
siuh miellyin jo ammuin.
Olgah aigane huondes libo ilda
siun peskurandazilla kaibuan vielä.*

*Siun luo matkuan loittuo
kui ammuingi kuundelemah
tulen nenga tuttavua kieldä,
siidä soinnut tuas pajoh suan.
Tulen rohkiesti, en peitočči hipsi.*

*Miula ärdynet möyryömäh,
nouzen siun piällä kajuan tabah
silma lauluan käyn kiittelemäh.
Pärskehien kera čokkuat suuda,
pölyt miun nävöldä pyyhällät iäreh...*

*Ilmain silma äijä on muuda,
a miun pajoloi – niidä ei olis.*

Mitäpä kuulunee Repolaan? - uutisia

Aukaisen aika ajoin venäläisen feisbuukin eli Vkontakten. Sieltä voi lukea tärkeimmät kuulumiset. Somekavereihini kuuluvat ihanat maajoittajamme ja viimeisten reissujen myötä tutuiksi tulleet naisihmiset. Nämä rouvat somettavat ahkerasti. Päivityksiä ja keskusteluita syntyy ruoka-, säilöntä- ja käsityöohjeista. Poliitiikkaan tai maailmanmenoon ei oteta kantaa.

Omat sukulaiseni ovat muuttaneet pois Repolasta. Leena tyttäri-neen muutti Kostamukseen. Töitä ei ollut enää Repolassa. Toinen serkku Santeri siirtyi eläköidyttyään Orze-gan kylään. Viime kesänä hän päi-vitti Vkontakteen kuvia ja tarinoita kalastus- ja marjastusmatkaltaan Re-polaan. Veri vetää vielä kotiseudulle.

Näin varmaan käy monelle muul-lekin Repolassa syntyneelle. Lomalle pitää päästä Lieksajärven rannoille. Ninan ja Raijan tyttäret vierailevat lapsineen kesäisin ja osa myös uu-denvuoden aikaan kotikylässään. Matka Petroskoista Repolaan on pitkä. Omilla autoilla matka suju-nee päiväsaikaan noin seitsemässä tunnissa. Junalla pitää matkata yötä myöten yli 13 tuntia.

Koska julkista liikennettä Repolas-ta ja Lentierasta päin ei taida olla, et-sivät matkaajat somessa yhteiskyytiä mm. Repolasta junalle Muujärvelle tai koko matkaa Repola-Petroskoi-välille. Lentierasta kysellään myös autokyytiä, milloin Kostamukseen, milloin Pietariin saakka.

Vaatteiden ja kenkien ostoon löy-tyy ratkaisu kiertävistä kauppiaista,

jotka ajoittain ajavat Repolaan pitä-mään markkinoita kaupan pihassa.

Repolan kulttuuritalo on saanut uudet korvaavat tilat ja kerhoja ja juhlia järjestetään jo entiseen malliin Natalja Koljadan johdolla. Mukavaa näyttää kaikilla olevan. Miehiä ei ole toiminnassa montaakaan. Vuoden tärkeimmän juhlan, Uudenvuoden vastaanoton ohjelmaharjoitukset ovat jo käynnissä.

Mujejärven ja Karhumäen piirien alueella perustetaan Karjalan viides kansallispuisto. Alueen pinta-ala on yli 14 000 hehtaaria. Alueella sijaitse-va Vottovaara/Vuottovaara on ylän-gön korkein paikka (417.3 metriä meren yläpuolella) ja sijaitsee noin 30 kilometrin päässä Himolan taa-jamasta ja noin 20 kilometrin päässä Sukkajärven kylästä. Sen kerrotaan olevan muinaissaamelaiden kultti-paikka. Lähes puuttomalla vaaralla on seitakiviä ja erikoisia irtolohka-reita.

Kylien koirat on laitettu ruotuun. Ne eivät saa enää juoksennella irtaal-laan, niin mukavaa kuin se niistä on varmaan ollut. Karjalan tasavallan hallituksen 10.5.2023 antamalla ase-tuksella hyväksyttiin lisävaatimukset lemmikkien pitämiseksi, mukaan lu-kien niiden liikkumiselle. Siten asu-tuilla alueilla on sakon uhalla kiel-letty koirien ulkoiluttaminen ilman hihnaa tai niiden irtipito. Hyvä näin, sillä viime talvena taisi moni koira joutua suden suuhun salomaiden ky-lissä.

Lea T-P

Hallitus 1.3.2023 - 28.2.2024

Antti Pottonen, *puheenjohtaja*
pottonen@gmail.com

Valentina Afanassieva
valentina.afanassieva@elisanet.fi

Jyrki Kyötinen
jyrki.kyotinen@welho.com

Ville Pönttönen
ville.panttonen@gmail.com

Päivi Sandberg
paivisandberg@gmail.com

Lea Tserni-Puittinen
Kylänlahdentie 24, 81810 JAMALI
leatserni@gmail.com

Jorma Turunen
jorma.t.turunen@gmail.com

Hallituksen ulkopuolinen jäsensihteeri
Päivi Kiiskinen
Kiehiskuja 3, 80140 JOENSUU
paivi.kiiskinen1@gmail.com

*Repola-seuran hallitus
toivottaa jäsenille*

*Hyvää joulua
ja
onnellista uutta vuotta !*